

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Slohové postupy

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Kateřina Francová.

Materiál je dostupný ze školního portálu <http://dum.voss-na.cz>, který provozuje
Vyšší odborná škola stavební a Střední průmyslová škola stavební arch. Jana Letzela, Náchod

Slohový postup = způsob podání, zpracování tématu (pojetí tématu, řazení, rozvádění tematických složek, výběr a uspořádání tomu odpovídajících jazykových prostředků)

1. Na základě charakteristiky pojmenujte daný slohový postup.

- a) podává děje, události, vypravuje příběhy jako jedinečné, usiluje o zajímavost, napětí, pestrost, pracuje s dějovými prvky

vyprávěcí slohový postup

- b) vyjadřuje názory autora, zamyšlení, hodnocení, srovnává a vyvozuje logické závěry, vyjadřuje city a postoje

úvahový slohový postup

- c) podává fakta (co se kdy a kde stalo), zpravuje o událostech a oznamuje bez zvláštního formálního zpracování, konstatuje

informační slohový postup

- d) vysvětluje podstaty jevu (nejen vnější znaky, ale i vnitřní vztahy, souvislosti, příčiny a následky)

výkladový slohový postup

- e) vystihuje vlastnosti, charakteristické znaky a rysy, důležitá je hodnotící role

popisný slohový postup

2. Danou ukázkou zhodnoťte na základě slohového postupu a napište, co je pro daný postup typické.

a)

... a konečně Stanislav Katczinsky, hlava naší skupiny, houževnatý, mazaný, čtyřicetiletý, s tváří jak z hlíny, s modrýma očima, svislými rameny a s úžasným čichem pro průšvihy, pro dobré jídlo a pro krásné ulejvárný.

(E. M. Remarque – Na západní frontě klid)

Charakteristika postavy

Většinou popisujeme duševní stav postavy, volíme hodnotící výrazy, používají se častá přirovnání a rčení k vystižení povahových rysů. Přímá charakteristika vyvozuje závěry o daném člověku přímo. V charakteristice se uplatňují především přídavná jména.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Kateřina Francová.

b)

Jsou to nádherné bezmyšlenkovité hodiny. Nad námi se klene modré nebe. Na obzoru se vznášejí jasně ozářené žluté balóny a bílé obláčky protiletadlových střel. Občas, když pronásledují nějakého letce, vytrysknou jako fontána. Tlumené bručení fronty slyšíme jen jako velmi vzdálenou bouřku. Čmeláci, kteří bzučí, je přehlušují.

A kolem nás se prostírá kvetoucí louka. Jemňoučká stébla travin se kolébají, bělásci se houpají, vznášejí v měkkém, teplém vánku pozdního léta, čteme dopisy a noviny a kouříme, smekáme čepice a odkládáme je vedle sebe, vítr si pohrává s našimi vlasy, pohrává si s našimi slovy a myšlenkami.

(E. M. Remarque – Na západní frontě klid)

Popis – subjektivně zabarvený popis – líčení

Využíváme vhodných obrazných pojmenování – přirovnání, metafor, personifikace, epiteta, dynamická slovesa, rozlišujeme slohové rozvrstvení slovní zásoby, popisujeme své city, nálady, pocity. Velmi účinným prostředkem líčení je střídání pohledů na celek a na detail. Správné líčení zasahuje všechny čtenářovy smysly. Čtenář si danou situaci může představit zrakově, čichově i sluchově.

c)

Kdybychom se byli vrátili domů v roce šestnáctém, byli bychom z bolesti a síly našich prožitků rozpoutali vichřici. Vrátime-li se nyní, vrátíme se unaveni, rozpadlí, vyhořelí, z kořenů vyvrácení a bez naděje. Už nedokážeme vpravit se do života. Vyznat se v životě.

Také nám nebudou rozumět – neboť před námi roste pokolení, které sice strávilo ta léta zde spolu s námi, jež však předtím už mělo postel a povolání a vrátí se do svých starých pozic, v nichž na válku zapomene...

Jsme zbyteční sobě samým, porosteme, někteří se přizpůsobí, někteří se podvolí a mnozí budou bezradní – léta se rozutekou a nakonec zahyneme.

(E. M. Remarque – Na západní frontě klid)

Úvaha

V úvaze se na základě získaných zkušeností zamýšlíme nad tématem, rozebíráme ho z více úhlů, abychom došli ke konkrétnímu závěru. V úvaze o problému přemýšlíme, hodnotíme ho, máme k němu určitý postoj a zaujímáme určité stanovisko. Nesnažíme se poučovat ani vzdělávat, ale předkládáme jen svůj subjektivní názor, který by měl vést k zamyšlení. Hodnocení je vyjádřeno především přídavnými a podstatnými jmény, ale i příslovci. Ve větné stavbě se často využívají řečnické otázky.

d)

Ve chvíli, kdy ustupujeme, zvedají se ze země tři tváře. Pod jednou z přilb tmavé vousy do špičky sestřižené a dvě oči, jež se na mě upřeně dívají. Zvedám ruku, ale nemůžu hodit do těch podivných očí – po splašenou vteřinu se celá bitva točí bláznivě jako cirkus kolem mne a kolem páru očí, jež jsou jediným nehybným bodem, pak se ta hlava tam naproti zvedá, - ruka – pohyb – a můj ruční granát vzlétá a letí do těch očí.

Běžíme zpátky, smykáme španělské jezdce do zákopu a za sebe házíme roznícené ruční granáty, které nám kryjí plamenný ústup. Ze sousedního zákopu pálí kulomety.

(E. M. Remarque – Na západní frontě klid)

Dějový popis – vypravování

Jde o vypravování nějaké události/příběhu v určité časové posloupnosti a jejich logické souvislosti. U vypravování je kladen důraz na dějová slovesa a podstatná jména. Využívají se kratší věty – zrychlení děje, vyjádření napětí. Dynamickým prvkem je použití přímé řeči.

e)¹

Termín zákopové války přímo souvisí s uvedením kulometu na válečná pole, jelikož nová automatická zbraň zcela změnila poměr sil na bojišti ve prospěch obránců. Jeho palebná převaha založená ve vysoké kadenci, posílená ještě masivním zavedením protipěchotních překážek z ostnatého drátu na bojišti spolu s rozšířením polního telefonu a těžkého dělostřelectva, umožňovala dostatečně vybavené straně rychle postavit na patřičném úseku bojiště velmi silnou palebnou překradu, což velmi ztížilo pěchotě a jezdecku pronikat přes zemi nikoho a připravené linie obránců. K jejich proražení bylo zpravidla zapotřebí shromáždit obrovskou početní převahu, popřípadě velmi silnou palebnou podporu a i tak byl úspěch zpravidla vykoupen velkými ztrátami. Pokud si nepřítel mohl dovolit připravit několikanásobně zmnožená obranná postavení a měl k dispozici dostatečně silné zálohy, byl úspěch útočníka navíc mizivý, neboť brzy narazil na novou linii, stejně těžko průchozí, jako ta předešlá.

Výklad

Výkladem se snažíme diváka poučit, přinést mu odborné informace na dané téma. Předkládáme určitá fakta, třídíme je, hledáme příčiny i důsledky procesu, vytváříme hypotézu. Ve výkladu se objevují všechny jazykové prostředky typické pro odborný styl – vysoká frekvence sloves, tvary trpného rodu, který zaručuje vysokou míru objektivitu.

¹ Wikipedia. Zákopová válka. Příčina vzniku zákopové války. Aktualizováno 29. 3. 2014.[cit. 2014-04-08].
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kopov%C3%A1_v%C3%A1lka

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Kateřina Francová.

f)²

Tank Renault FT-17 měl samonosnou korbu. Pohon obstarával zážehový motor Renault o výkonu 35 hp. Jelikož krátká korba tanku zvyšovala nebezpečí převrácení vozidla během překonávání zákopů, byl na její zadní část připevněn rám s lyžinou (ohon), o kterou se stroj mohl při hrozbě převrácení opřít. Tank měl odlévanou věž, ve které byl uložen kulomet Hotchkiss ráže 8 mm. Na střeše věže byla instalována pozorovací kopule. Odlévaná věž byla později pro svoji výrobní náročnost na výrobu nahrazena nýťovanou. Od května 1918 byl do části tanků FT-17 lafetován Puteaux ráže 37 mm. Během 1. světové války bylo vyrobeno přes 3000 tanků, po válce zhruba další tisíc. Tanky byly exportovány do mnoha zemí světa, vyráběly se i jejich kopie.

Odborný popis

V odborném popisu se objevují prvky odborného funkčního stylu. Měl by být přesný, komplexní, systematický, ale také pro čtenáře srozumitelný. Měl by být kompozičně promyšlený a chronologický, s logickou návazností. Využití neutrálních jazykových prostředků, časté používání termínů – odborných názvů. Důraz na hodnotící přídavná jména.

3. Který slohový postup převládá v daných slohových útvarech?

- a) zpráva, dopis, inzerát
- b) posudek
- c) návod, recept
- d) přednáška, referát
- e) příběh, vzpomínky
- f) komentář, diskuse

***informační
charakteristika
odborně popisný
výkladový
vyprávěcí
úvahový***

4. Uveďte příklady některých smíšených útvarů, ve kterých se mísí dva různé slohové postupy. Postupy pojmenujte.

Esej – výkladový a úvahový slohový postup

Umělecká reportáž – popisný a vyprávěcí slohový postup

Fejeton – vyprávěcí, úvahový i popisný slohový postup

² Technika první světové války. Tanky. Aktualizováno 19. 9. 2007, [cit. 2014-04-08].
Dostupné z: <http://www.svetovevalky.estranky.cz/clanky/technika-1-svetove-valky/tanky.html>